

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย : (2543) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาประเทศโดยมีกรอบเชิงยุทธศาสตร์ซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 และแผนการบริหารราชการแผ่นดิน มีการมุ่งเน้นการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำทุนที่มีอยู่ในประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งโดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาระบบการจัดการทรัพยากร มีกลุ่มสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ เช่น ชุมชนที่มีส่วนได้เสีย องค์กรประชาชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา นักธุรกิจ หน่วยงานส่วนกลาง ข้าราชการส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ องค์กรเอกชน และสื่อมวลชน เป็นการสร้างระบบเพื่อจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน มีข้อจำกัดในการจัดการทรัพยากรที่มีลักษณะเฉพาะตัว ปัจจัยข้อมูลและข่าวสาร สถาบันที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยอื่น ๆ ภายในระบบนิเวศประกอบด้วยทรัพยากรกายภาพและทรัพยากรชีวภาพมีความเอื้อเฟื้อกันอย่างใกล้ชิด การใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งส่งผลกระทบต่ออีกอย่างหนึ่งเป็นปัญหาซับซ้อน การศึกษาวิจัยเรื่องทรัพยากรมีความยุ่งยากและซับซ้อน ข้อมูลทางวิชาการกระจายในหน่วยงานที่รับผิดชอบยากต่อการเข้าถึง ขณะที่ทรัพยากรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Dynamics) คนในชุมชนมองทรัพยากรส่วนรวมในลักษณะที่ว่า "มีใครยาวสาวได้สาวเอา" เจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศึกษาลักษณะทางวิทยาศาสตร์ควบคู่กับการนำองค์ความรู้ของชุมชนมาวิเคราะห์และนำผลการศึกษามาสรุปร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการเพียงแต่ชุมชนและผู้ประกอบการร่วมมือกันมีความเข้าใจและมีความพร้อมในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านหนังสือพิมพ์หรือผู้นำที่มีหน้าที่ส่งสารไปสู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็ว แต่อาจประสบปัญหาเรื่องเนื้อหาของข่าวที่มีการสอดแทรกความคิดเห็นเพิ่มเติมลงไป จนการสื่อความหมายอาจเปลี่ยนแปลงไปจากความเดิมได้ สถาบันที่เกี่ยวข้องได้แก่ หน่วยงานภาควิชาการ องค์กรบริหารส่วนตำบล รัฐมักจะถูกมองว่าไม่จริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ รัฐเข้าไปมีผลประโยชน์ รัฐทำงานในลักษณะสร้างภาพ กิจกรรมไม่ต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่บ่อย ชุมชนอาจมองว่า ความเป็นผู้นำที่ดี มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่มาจากพรรคพวกมากกว่าคนดี มีฝีมือ มีความรู้

ความสามารถส่วนตัว มีความคิดสร้างสรรค์ แต่มักจะขาดความรู้ในการจัดการ ขาดกระบวนการคิด เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนน้อย นอกจากมีปัญหาอุปสรรค เช่น ผลประโยชน์จากการก่อสร้าง การเก็บสัมปทานแหล่งท่องเที่ยว การออกเอกสารสิทธิในพื้นที่สาธารณประโยชน์ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีอยู่ในด้านทรัพยากร ค่อนข้างล้าสมัย การจับปรับผู้กระทำผิดมีโทษน้อยมาก และการดำเนินงานต้องผ่านระบบ ดำรวจ อัยการ และผู้พิพากษาหรือการตัดสิน ป้างัยอื่น ๆ เช่น ความเชื่อและศรัทธาต่อผู้นำซึ่งอาจจะมีโอกาสถูกชักนำได้ง่าย ขาดการประชุมและจะสนใจเฉพาะกลุ่มอาชีพเดียวกัน

ภมรรัตน์ สุธรรม (2546) ได้แสดงผลการศึกษาวิจัยด้านพลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตกได้ค้นพบว่า พลวัตของชุมชนในช่วงบุกเบิกเป็นชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมหรือแบบพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ในด้านปัจจัยสี่ในระดับสูงโดยมีปัจจัยที่สำคัญในการพึ่งตนเองได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จำนวนประชากรน้อย และความสัมพันธ์แบบเครือญาติภายในชุมชน ช่วงขยายตัวได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตที่เน้นการผลิตเพื่อขาย ทำให้ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพา ระดับการพึ่งตนเองในด้านปัจจัยสี่ลดลงต้องพึ่งพาภายนอกมากขึ้น ชุมชนเกิดวิกฤติในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ชุมชนในช่วงปรับตัว ได้มีการรวมตัวเป็นองค์กรชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมในการพึ่งตนเองของทางด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน สำหรับปัจจัยเงื่อนไขที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความสัมพันธ์ภายในชุมชนแบบเครือญาติ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในด้านวิชาการ บุคลากรและงบประมาณ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งกับการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น พบว่า องค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง มีบทบาทที่สำคัญในชุมชนในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมในด้านการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้ชุมชนมีแหล่งเงินทุนของตนเอง ชุมชนสามารถจัดสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงให้กับสมาชิก ในการดำเนินกิจกรรมด้านการพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน องค์กรชุมชนได้เห็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน เพื่อเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน โดยการสร้างพลังอำนาจของชุมชนในการใช้สิทธิของชุมชนในการต่อรองเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน การฟื้นฟูระบบนิเวศน์ให้กลับคืนสู่ความสมดุล การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และทำให้ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจชุมชน ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระแสการพัฒนาเริ่มเข้ามาสู่ชุมชน ชักนำการเปลี่ยนแปลง

ในหลาย ๆ ด้านส่งผลให้เงื่อนไขการจัดการทรัพยากรชีวภาพแบบเดิมเริ่มเสื่อมลง แรงกดดันจากภายนอกมีมากขึ้น เศรษฐกิจแบบเงินตรา การผลิตเพื่อการค้าเริ่มเข้ามาแทนที่การผลิตแบบพึ่งตนเอง เกษตรแผนใหม่หรือระบบผลิตสิ่งเดียวเพื่อการค้าเริ่มเข้ามาแทนที่เกษตรพื้นบ้าน แพทย์แผนใหม่เข้ามาทดแทนบทบาทของแพทย์พื้นบ้าน สถาบันที่สืบสานภูมิปัญญาของชุมชน เช่น วัด ระบบอาวุโส เริ่มเสื่อมความนิยมลง และถูกทดแทนที่โดยโรงเรียนและหน่วยงานของภาครัฐ กระแสการพัฒนาส่งผลให้ทรัพยากรชีวภาพเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านถูกดึงให้หลุดจากฐานทรัพยากรของตนเอง การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพเป็นไปได้ยากขึ้น เมื่อชาวบ้านต้องพึ่งพาทรัพยากร ธรรมชาติ และความรู้จากภายนอกในการจัดการแบบการผลิตในรูปแบบใหม่ ทำให้ขาดกระบวนการเรียนรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการสืบทอดภูมิปัญญาเดิม การเข้าสู่ระบบการผลิตแผนใหม่ทำให้ชาวบ้านเริ่มยากจนลง มีปัญหาหนี้สิน การอพยพย้ายถิ่นไปรับจ้างขายแรงงาน การเปลี่ยนอาชีพ ในขณะเดียวกันปัญหาความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรภายในชุมชน และระหว่างชุมชนใกล้เคียงกันก็เริ่มเกิดขึ้น กลุ่มชาวบ้านยากจนที่หมดทางทำมาหากิน ต้องหันหน้าเข้าหาการใช้ทรัพยากรที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในระยะสั้น เช่น การตัดไม้ทำลายป่า สร้างความขัดแย้งกับกลุ่มชาวบ้านที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรในระยะยาว เช่น ชวนา ชาวสวน ที่ต้องการรักษาป่าไว้เพื่อให้มีน้ำใช้

อนันท์ กาญจนพันธุ์ (2543) ได้กล่าวถึงท่ามกลางปัญหาวิกฤติที่เกิดขึ้น ชุมชนท้องถิ่นบางส่วนได้เริ่มตั้งคำถามและแสวงหาแนวทางเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเกิดขึ้นของกลุ่มเกษตรผสมผสาน คณะกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชน กลุ่มเยาวชนเมือง เป็นต้น กระบวนการฟื้นฟูพลังของชุมชน มิได้เป็นการปฏิเสธการพัฒนาและหวนกลับไปหารูปแบบการจัดการทรัพยากรชีวภาพแบบดั้งเดิม เพราะเงื่อนไขของแต่ละยุคสมัยย่อมแตกต่างกัน ตรงกันข้ามกระบวนการดังกล่าวเป็นความพยายามในการประยุกต์ภูมิปัญญา และระบบการจัดการทรัพยากรเดิมมาผสมผสานกับแนวคิดใหม่ ความรู้ใหม่และการจัดการใหม่ แนวคิดเรื่องสิ่งแวดล้อมถูกนำมาผสมผสานกับระบบคุณค่าดั้งเดิม เกิดเป็นพิธีกรรมประยุกต์ เช่น การบวชป่า เป็นต้น มีการนำเอาวิถีคิดเรื่องการผลิตแบบพึ่งตนเองมาผสมผสาน กับวิถีคิดเรื่องการค้า มีการนำเอาเทคนิควิธีการใหม่ เช่น เกษตรผสมผสาน มาประยุกต์ใช้ในการจัดการผลิต เป็นต้น

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544) ได้กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติว่า อย่างไรก็ตาม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ยังคงเน้นอยู่ที่เรื่องกรรมสิทธิ์หรือสิทธิการใช้ปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดิน โฉมแปลงที่จะเสนอให้ชุมชนมีสิทธิใช้ที่ดินและทรัพยากรแต่ทว่ายังไม่ได้สนใจต่อไปถึงเรื่องกลไกทางเศรษฐกิจทั้งหมด คือการผลิตในทุกมิติ (โดยเฉพาะเรื่องการใช้แรงงาน) การบริโภค และการแลกเปลี่ยนของชุมชน และเส้นทางการพัฒนาต่อไปของเศรษฐกิจชุมชน

นิวัติ เรื่องพานิช (2546) ได้กล่าวถึงแนวคิดการใช้ทรัพยากรกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ชุมชนเข้าใจถึงความจำเป็นพื้นฐานในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดว่า มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนอย่างไร แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1) การพัฒนาความเจริญโดยนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างมากมาในขณะนี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์เป็นอย่างมากแล้ว บางครั้งก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่อาจจะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัย และต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้เช่นกัน ภัยคุกคามจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมนี้อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นทำให้มนุษย์ชาติต้องสูญพันธุ์ไปจากโลกนี้ก็เป็นได้

2) ผลผลิตจากความเจริญที่พบเห็นในทุกวันนี้ เกิดจากการใช้ทรัพยากรมนุษย์ร่วมกันเข้ากับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าการมีชีวิตอยู่ในโลกสมัยใหม่ ถึงจะได้รับความสะดวกสบายอยู่บ้างก็จริง แต่มนุษย์หาได้มีความสุขกายสบายใจอย่างแท้จริงเหมือนอย่างที่คุณส่วนมากเชื่อและหวังไว้ เพราะโลกยิ่งเจริญมากขึ้นเท่าใด มนุษย์ก็ยิ่งต้องต่อสู้ดิ้นรนและเสี่ยงภัยมากขึ้นเท่านั้น การรับเอาวิทยาการใหม่ ๆ จากซีกโลกตะวันตกเสียทุกอย่างนั้นน่าจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี

3) การวางแผนลดจำนวนประชากรให้สมดุลกับทรัพยากรที่มีอยู่ น่าจะสมเหตุสมผลมากกว่าการวางแผนใช้ทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของประชากรที่จะมีเพิ่มขึ้นในอนาคต

อัญญา รัศยุติธรรม (2543) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างเข้มแข็งและนำไปสู่ความยั่งยืน สาระสำคัญยิ่งในการมีส่วนร่วมนั้นคือการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกกลุ่มในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงผู้ชาย หรือกลุ่มคนต่างวัยต่างฐานะ แต่ทั้งนี้ นัยของการมีส่วนร่วมไม่ได้หมายถึงการร่วมทำกิจกรรมบางส่วนเท่านั้นแต่ต้องมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ ไปจนถึงระดับการตัดสินใจ เพื่อให้กระบวนการจัดการทรัพยากรเป็นที่เข้าใจยอมรับและถือปฏิบัติร่วมกัน ครอบคลุมการใช้ประโยชน์ขั้นพื้นฐานของคนในชุมชน ตั้งอยู่บนฐานองค์ความรู้ดั้งเดิมและจารีตประเพณีของชุมชน ผสมรวมเข้ากับแบบแผนการจัดการทรัพยากรแบบใหม่ โดยเฉพาะองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งคนแต่ละเพศและกลุ่มวัยมีส่วนในการสืบสานและพัฒนาไปอย่างแตกต่างกันตามลักษณะการใช้ประโยชน์และบทบาทหน้าที่ของตน หากชุมชนสามารถผสมผสานความต่างนี้เข้าด้วยกันก็จะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ และการสร้างข้อตกลงพื้นฐานในการวางแผนและตัดสินใจใช้ทรัพยากร ทำให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์เท่าเทียมกัน และเกิดความยั่งยืนในท้ายที่สุด

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2543) ได้กล่าวถึงการดูแลทรัพยากรในภาคตะวันออกในชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ล้อมบ้านแลง จังหวัดระยอง พบว่า ชมรมอนุรักษ์บ้านแลง เป็นองค์กรที่ดูแลรักษาป่าสงวนที่อยู่ติดกับชุมชนมานานไม่ได้มีสถานภาพเป็นป่าชุมชนดั้งเดิม จึงเป็นความรู้ใหม่เกี่ยวกับเรื่ององค์กรชาวบ้านด้านการจัดการทรัพยากร ด้วยเหตุผลบางประการ กล่าวคือ บ้านแลงเป็นตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองและมีลักษณะกึ่งเมือง กึ่งชนบท ลักษณะชุมชนเช่นนี้ไม่ได้เป็นชุมชนอุดมคติ ที่จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรชาวบ้านเท่าไร ดังที่อาจจะไม่ค่อยได้พบเห็นตัวอย่างองค์กรชุมชนในพื้นที่มากนัก และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือชุมชน ไม่ได้มีรากฐานทางวัฒนธรรมของการดูแลป่า การรวมตัวกันของชาวบ้านในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

ภมรรัตน์ สุธรรม (2546) ได้กล่าวถึงในส่วนของการจัดการไม่ปรากฏวิธีการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเกี่ยวกับการดูแลป่า จึงมีการสร้างบรรทัดฐานใหม่ขึ้นมา เป็นการผสมผสานรวมกันระหว่างประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้กับการริเริ่มของชุมชน มีการปรับหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน การยอมรับบรรทัดฐานใหม่เป็นเรื่องยากและต้องใช้เวลาทั้งยุทธวิธีต่าง ๆ นานา นอกจากชมรมฯ จะพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง โดยวิธีการประนีประนอมกับครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าบางส่วนแล้ว ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การยึดถือความชอบธรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมป่าไม้ และสภาตำบล แสดงให้เห็นถึงสำนึกประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้อาศัยการสืบทอดทางประเพณี แต่เป็นไปในรูปลักษณะของประชาสังคมท้องถิ่น ซึ่งน่าจะเป็นแนวโน้มที่ดีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน โดยองค์กรของชุมชน

ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละช่วงที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนโดยตรง และเป็นประเด็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการแก้ไขตามลักษณะของปัญหาด้วยการฟื้นฟูและการปลูกสำนึกของชุมชน โดยศึกษาว่า ชุมชนมีวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร จากจุดเริ่มต้นมาถึงปัจจุบันเกิดผลกระทบอะไรบ้าง

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน
- 2 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน

1.3 สมมติฐาน

1. ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน
2. มีการแสวงหาปัจจัยเครื่องอำนวยความสะดวกต่อวิถีชีวิตชุมชน
3. ขนาดของจำนวนประชากรน้อย แต่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไปจนสูญเสียความสมดุลของระบบนิเวศ
4. ชุมชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความสมดุลเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืนต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาชุมชนที่มีปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นเฉพาะชุมชนที่มีผลกระทบอย่างแท้จริง โดยทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดระยองซึ่งเป็นชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบทใน 3 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านแลง ชุมชนบ้านแกลง ชุมชนบ้านตะพง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัยครั้งนี้ มี 3 มิติ คือ ประโยชน์ในเชิงพัฒนา ในเชิงอนุรักษ์ และเชิงปฏิบัติ

1. ประโยชน์ในเชิงพัฒนา
 - 1.1 เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักต่อการจัดการทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน
 - 1.2 เป็นการเพิ่มแนวทางการวางกรอบที่เข้าใจร่วมกันของชุมชนและองค์กรของชุมชน
2. ประโยชน์เชิงอนุรักษ์
 - 2.1 เป็นข้อมูลที่จะทำให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญต่อทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
 - 2.2 ทำให้ชุมชนวางแผนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
 - 2.3 ชุมชนช่วยกันดูแลป่า แม่น้ำ และแหล่งทำกินของชุมชน
3. ประโยชน์เชิงปฏิบัติ

ผู้นำชุมชน ชุมชน นักพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ สามารถเรียนรู้ถึงเงื่อนไขของทรัพยากรที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ได้เรียนรู้ถึงการพัฒนาชุมชน ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงสำคัญในการสร้างเครือข่ายในการดูแลทรัพยากรซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทางปฏิบัติงาน

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลายที่ธรรมชาติได้สรรสร้างไว้ ซึ่งมนุษย์ยังสามารถหยิบฉวยมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพได้ ในที่นี้หมายถึง ที่ดินทำกิน ป่าไม้ และแหล่งน้ำของคนในชุมชน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานที่สุด ดังนั้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องกระทำด้วยความฉลาด แต่มิได้หมายความว่า จะเก็บรักษาสິงเหล่านั้นไว้โดยมิได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์

วิถีชีวิตชุมชน หมายถึง การดำรงอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวเนื่องประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมาใช้โดยเฉพาะสนองตอบต่อวิถีชีวิตชุมชน เช่น ที่ดินทำกิน ป่าไม้ และแหล่งน้ำ